

Mestna ekonomija rešuje v precejšnji meri vprašanje dodatne preskrbe

Za ustvaritev dodatnih virov živil za prehrano ptujskega prebivalstva je Mestni ljudski odbor v Ptuj ustanovil v letu 1946. mestno ekonomijo. Tekom razvoja je ekonomija prešla vse faze začetnih težav pa do današnjega stanja, ko predstavlja že močan faktor v pogledu preskrbe mesta Ptuja, predvsem njegovih socialnih ustanov. Mestna ekonomija dobavlja prehranske predmete Domu dojenčkov, DID-u, Dijaškemu domu, Delavsko-uslužbeni restavraciji, Mestnim gostinskim podjetjem ter na trg. Tudi ptujsko bolnišnico v precejšnji meri oskrbuje mestna ekonomija. Z druge strani pa pojav kmetijskih pridelkov iz mestne ekonomije na trgu znatno pospešuje padec cen pridelkov privatnikov, kmetov-spekulantov, ki hočejo izkoristiti pomanjkanje pridelkov za navijanje cen.

Ob lanskoletni žetvi je ekonomija pokazala vse prednosti velikega kmečkega gospodarstva pred malim, predvsem v visokih hektarskih donosih. Pšenice so pridelali skoraj 22 mtc na hektar. Tudi ostale kulture so pokazale visoke hektarske donose. Veliko pozornost posveča vodstvo ekonomije pridelovanju površin in živinoreji. Na lepo urejenih gredah ekonomije vidimo na tisoče grmov solate, paradižnikov, paprike, kumar itd., ki jih vrtnar Cigler Franc lepo neguje. V tem delu mu pomaga Senčar Ivana. Posebno pozornost sta posvetila pridelovanju zgodnjega krompirja, ki je prišel te dni že na trg. Precejšnje površine imajo tudi pod poznim krompirjem.

Ekonomija ima 7 konj, ki jih nadzoruje in z njimi opravlja delo tov. Safranko Andrej. Zelo je ponosen na dvoletno zrebico, ki ji posveča posebno pozornost. Ko bo ekonomija dobila traktor, bodo število konj znižali na štiri. V govedoreji so letošnji plan že presegli. Rede krave pingavske pasme, med njimi sta samo dve montafonki. V Ormožu so nabavili bika, ki s svojo orjaško postavbo vzbudi zanimanje vsakega obiskovalca. Okrog 800 kg je težek. Tov. Kranjc Jože, ki s svojo ženo Marijo krmi in nadzoruje govejo živino, pravi, da je dosti mirnejši od manjšega.

Vodstvo ekonomije namerava kapaciteto v proizvodnji živinoreje v dolednem času povečati. V ta namen preurejuje goveji hlev tako, da bodo pridobili prostor še za 16 glav. Svinjake pa bodo modernizirali in instalirali vodovod. Tov. Rojko Ivana bo imela potem lažje delo.

V letošnjem letu ustanovljeni kokošji farmi je tov. Vertičeva posvetila vse svoje zanimanje. Piščanci so, dokler so še majhni, zelo občutljivi za toplotne izpremembe. Za to je treba včasih tudi ponoči pogledati, kako se počutijo. Okrog 30 stopinj mora znašati temperatura v njihovih prostorih in je potrebno ob mali večji vremenski izpremembi zakuriti peč. Kurjereja ima na ekonomiji velike možnosti razvoja.

Vrste vzorne negovanih vretenčastih drevesc hrušk nas spominjajo na umnega sadjarja. Nad 400 visokodebelnih sadnih dreves ekonomije goji sadjar Novak Jože.

Ekonomija nudi s svojim zunanjim izgledom videz smotrno vodene gospodarstva. S svojim razvojem bo nudila delovnim ljudem mesta Ptuja vsak dan več, kar oni od nje tudi pričakujejo.

T. U.

OPOZORILO!

Današnji številki prilagamo položnice. Prosimo vse naročnike, ki še niso poravnali naročnine, da to čimprej storijo, ker jim bomo v nasprotnem slučaju primorani list ustaviti. Kdor ne ve, koliko znaša njegov dolg, naj se zgleda v upravi lista. Event. potrdila o plačilih naj prinese s seboj. Položnice prilagamo vsem, tudi tistim, ki so že poravnali naročnino.

Uprava.

Popravki

V 11. številu, na prvi strani v članku: Borbeni člani Osvobodilne fronte gredo v gozdno akcijo v pomoč planskemu gospodarstvu, pod sliko tovarišice, mesto: Tov. Kidričeva je komandant brigade v Slovenj Gradcu, pravilno: Tov. Vidovičeva je komandant brigade v Slovenj Gradcu.

V isti številki k članku: Teden prometa bo od 5. do 12. junija 1949 na drugi strani popravljamo in s tem sporočamo, da je teden prometa preložen na čas od 12. do 19. junija 1949.

Na četrti strani pod naslovom članka: V borbi proti jetiki — v borbi za ljudstvo, mesto: Dr. Houška Hinko, pravilno: Dr. Houška Mirko.

Sind. kulturno-umetniško društvo »Jože Lacko« Ptuj, sprejme takoj:

- 4 violiniste,
- 2 violista,
- 1 flavtista (C in Des),
- 2 klarinetista B,
- 1 oboe,
- 1 krilovko B,
- 2 trobenti Es

in poklicnega dirigenta za orkester in godbo. — Stanovanje zagotovljeno!

Ponudbe poslati na naslov: Gregorc Jože, ravnatelj državne glasbene šole v Ptuj.

Uprava.

Kmetijski svetovalec

Rja na žitih

Dipl. ing. Zorec Egon

Najbolj znana rja na žitih je progasta ali travna rja (*Puccinia graminis*), ki napada poleg pšenice, ječmena, rži in ovsu tudi razne trave. Rja neke žitne vrste pa v splošnem ne okuži druge, marveč imamo pri travni rji specializirane oblike, ki so se prilagodile gotovim rastlinskim vrstam. Posebno progasta rja, ki jo najdemo na pšenici, lahko okuži tudi piriko, ne more pa okužiti n. pr. ovsu. Druga oblika napada rž in ječmen, tretja pa oves in razne trave (liščji rep itd.). Na vseh delih obolelih rastlin, posebno pa na listnih nožnicah se pokažejo v mesecu juliju rjave, pozneje črne prašnate proge. To so kupčki poletnih, oziroma zimskih trosov itd.

Znano je, da imajo rje več vrst trosov. Poleti se razvijejo iz glivične steljke, ki raste med stanicami rastline, poletni trosi, ki so navadno rjave barve. Ti okužijo takoj, če so pogoji ugodni (vlažno, toplo) drugo rastlino in njene dele. To se ponovi večkrat in se bolezen lahko v kratkem času silno razširi. Iz iste steljke zrastejo pozneje zimski trosi, ki tvorijo navadno črne kupčke. Zimski trosi prezimijo in okužijo spomladi mlade rastline, ki se na njih bolezen pokaže v obliki rumenih časič, ki jih tvorijo pomladanski trosi.

Najbolj znana rja na žitih je progasta ali travna rja (*Puccinia graminis*), ki napada poleg pšenice, ječmena, rži in ovsu tudi razne trave. Rja neke žitne vrste pa v splošnem ne okuži druge, marveč imamo pri travni rji specializirane oblike, ki so se prilagodile gotovim rastlinskim vrstam. Posebno progasta rja, ki jo najdemo na pšenici, lahko okuži tudi piriko, ne more pa okužiti n. pr. ovsu. Druga oblika napada rž in ječmen, tretja pa oves in razne trave (liščji rep itd.). Na vseh delih obolelih rastlin, posebno pa na listnih nožnicah se pokažejo v mesecu juliju rjave, pozneje črne prašnate proge. To so kupčki poletnih, oziroma zimskih trosov rje.

Znano je, da imajo rje več vrst trosov. Poleti se razvijejo iz glivične steljke, ki raste med stanicami rastline, poletni trosi, ki so navadno rjave barve. Ti okužijo takoj, če so pogoji ugodni (vlažno, toplo) drugo rastlino in njene dele. To se ponovi večkrat in se bolezen lahko v kratkem času silno razširi. Iz iste steljke zrastejo pozneje zimski trosi, ki tvorijo navadno črne kupčke. Zimski trosi prezimijo in okužijo spomladi mlade rastline, ki se na njih bolezen pokaže v obliki rumenih časič, ki jih tvorijo pomladanski trosi.

Nekatere rje razvijejo vse trosne vrste na isti rastlinski vrsti, druge pa pomladne trosne na popolnoma drugih rastlinah kot poletne in zimске. Med te spada tudi progasta rja. Zimski trosi, ki so ostali preko zime na žitnih rastlinah ali na travah na prostem, spomladi vzkalijo in okužijo mlade liste češmina, na katerih se pokaže bolezen v obliki rumenih oteklin. Šele spomladi trosi s češmina okužijo zopet žita in trave in sicer že starejše rastline. Zimski trosi pa ne morejo na noben način naravnost

okužiti onih rastlinskih vrst, na katerih so se razvili.

Iz navedenega dejstva so sklepali, da se more preprečiti razvoj progaste rje na žitu, če uničimo češmin. V raznih državah so izdali zakon, ki določa, da se morajo odstraniti vsi češminovi grmi v oddaljenosti 100 metrov od polj. Ti ukrepi so imeli prav dobre uspehe v severnih deželah, manjše pa v južnih. Raziskovanja so dognala, da je tema vzrok v tem, da v krajih z ostro zimo rja ne more prezimiti drugače kot v obliki zimskih trosov, v krajih s toplejšo zimo pa lahko prezimijo tudi poletni trosi, bodisi na svežih rastlinah žita ali na travah. Ti trosi potem neposredno okužijo iste rastlinske vrste.

Nekateri so domnevali, da se rja prenaša s semenom, vendar se to še ni posrečilo dokazati. Pri razširjenosti progaste rje tudi nima nobenega pomena rjasta slama, ki ostane čez zimo na suhem, n. pr. v skednju, ker taki trosi spomladi ne vzkalijo in ne morejo povzročiti okuženja.

Trose prenaša z ene rastline na drugo veter. Često se bolezen razširi v kratkem času v toliko meri, da ne ostane na rastlinah noben del zdrav. To se zgodi, če so ugodni pogoji za razvoj poletnih trosov, toplo in vlažno vreme. Rja je namreč pravi zajedavec, čigar steljka raste v notranjost napadene rastline, si jemlje hrano iz nje in jo končno uniči. Ker listi predčasno odmrso, se tudi zrno ne more normalno razviti.

Poleg progaste rje, ki je pogosta pri nas posebno na pšenici in ovsu, imamo še druge vrste rje na žitih. Veliko škodo prizadeva pšenici pšenična rja (*Puccinia tritica*), ki se čisto pojavlja posebno na listih. Poletni trosi tvorijo rjave kupčke, manjše kot pri travni rji. Na ovsu najdemo skoro vedno ovseno rjo (*Puccinia coronifera*). Poletni trosi tvorijo kupčke oranžaste barve. Pomladni trosi te rje se razvijejo na trnjevi krljiki. Na rži nastopa ržena rja (*Puccinia dispersa*), na ječmenu pa ječmenova rja (*Puccinia suplex*).

Ponekod dela veliko škodo na žitih, posebno na pšenici, rumena rja (*Puccinia glumorum*). Pri nas je redkejša, veliko škodo pa povzroča v Vojvodini.

Zanesljivih sredstev proti žitni rji ni. Neposredno delujočih sredstev sploh ne poznamo. Posredno skušamo varovati žita pred rjo s tem, da upoštevamo lego, kakovost tal, gnojenje, čas setve ter vse vplive za razvoj te bolezni. Priporočila so:

- a) lega naj ne bo vlažna, senčna in zaprta,
- b) zemlja mora biti dobre kakovosti in dobro obdelana,
- c) gnojenje s fosfornimi gnojili,
- d) obilno gnojenje z dušikom pospešuje rje,
- e) setev s strojem,
- f) odstraniti je treba iz bližine polj vse one rastline, na katerih se razvijajo pomladni trosi rje ki menjajo gostitelja (češmin, krljika).

Krompirjeva plesen

Dipl. ing. Zorec Egon

O važnosti krompirja v pogledu prehrane in uporabe v industriji ni potrebno razpravljati. Vemo, da je eden glavnih prehranjevalnih produktov, vidno in važno vlogo pa igra tudi na velikem področju gospodarstva — v industriji špirta.

Moj namen je, da tokrat v nekaj stavkih opišem glavnega in največjega glivičnega sovražnika krompirja, plesen (*Phytophthora infestans*), ki je najbolj razširjena krompirjeva bolezen. V Evropi: so jo poznali že leta 1830. Prinešena je bila iz države Chile z guano gnojem. Krompirjeva bolezen se pojavlja vsako leto. Njena večja ali manjša aktivnost zavisi od vremenskih pogojev in od večje ali manjše odpornosti rastline same. Bolezen napada liste, steblo in gomolje. Pojavi se nekako v sredini poletja. Takrat opazimo na robu lista temnorjave, včasih tudi črne pege, ki se vedno bolj širijo. Ščasoma se okužijo vsi zeleni deli rastline, ki so važni za proizvodnjo škroba. V vlažnem vremenu in ob ugodnih pogojih postane cel rob lista bel. To so takozvani konidijski nosilci s konidijami, ki se razvijejo iz micelije v listu. Le-ta prodre skozi listne reže v notranjost, v listu samem pa razvije haustorije, s katerimi parazit sesa hrano. Te limonasto rumene konidije na konidijskih nosilcih odpadejo, veter pa jih raznaša na zdrave rastline. Razvoj gre dalje, nastopijo zoospore (6—16), katere se gibljejo s takozvanimi cilijski. Tekom časa te cilijske odpadejo, skljujejo v klično cev, ki ponovno prodre skozi listno režo v list. Parazit napada tudi steblo in po njem gomolje. Na gomoljih vidimo inficirana mesta. Meso zatemni, v medprostorih celic se razvija nova razvojna stopnja glivice-hife. Pri veliki vlaži se pojavljajo konidije tudi na gomoljih v obliki bele prevleke.

Bolezen se najbolj širi v vlažnem in toplem poletju. Najugodnejša temperatura za razvoj zajedalca je 20—22 stopinj C. V takšnih pogojih se po nekaj dneh razvijejo konidije in zoospore. Na dušiku bogata in lahka zemlja pospešuje razvoj bolezni, medtem ko ga fosforne snovi in težka tla zdržujejo. Razne vrste krompirja so različno odporne, vendar sta klima in tla najvažnejša činitelja za to bolezen.

Kako očuvamo krompir te bolezni?

- a) z razkuževanjem gomoljev,
- b) s škropljenjem listov.

Razkuževanje gomoljev. Gomolje pet tednov pred saditvijo namakamo 24 ur v 2% bordski brozgi, potem jih operemo v čisti vodi in osušimo. Dogodi se, da brozga uniči katero očešce, ali se poveča količina škroba. Glivice v gomoljih pa je mogoče uničiti s toploto 40 do 43 stopinj C v štirih urah, kar je pa v kmečkih gospodarstvih praktično težko izvesti.

Škropljenje listov. Liste škropimo z 1% bordsko brozgo, preden se je bolezen pojavila, ker je sicer ves trud zaman. Škroplimo, čim opazimo prve znake bolezni. Po 3—4 tednih škropimo ponovno. Na 1 ha krompirjevega nasada rabimo 120—160 litrov brozge. Priporočila se škropiti v naprej, čeprav še ni bolezni, ker se škropljenje na vsak način izplača. Rast zelenih delov rastline se za tri tedne podaljša.

Kmetje in kmetice!

Trdno organizirani v zadrugah boste s tem, ko dvigate te zadruge od nižjih k višjim oblikam, neprestano povečujoč budnost pred tistimi, ki so vajeni živeti od tujega dela in pred vsemi sovražniki ljudske oblasti in zadrugnega gibanja, z vsakim dnem zboljševali svoje življenje. Iz Prvomajskega proglasa CK KPI.

ZAHVALA

vsem sorodnikom, znancem in prijateljem, ki so našega nadvse ljubljene sina in brata

Gregorec Jožeta

spremili na njegovi zadnji poti in darovali vence in cvetje.

Posebno zahvalo dolgujemo postaji NM Ptuj za krasen venec in spremstvo, ptujski godbi za ganljive žalostinke, tov. Živicu za poslovilne besede ob odprtem grobu, sodelavcem iz OLO. organizacijam ZB in mladine iz Grajene ter končno vsem, ki so na kakršni koli način skušali olajšati našo neizmerno bol.

Ptuj, 8. junija 1949.

Neutolažljivi starši in sestre.